

معیار استاد مطهری در رفع تقابل دین و فلسفه، مرجعیت قرآن است

حجت الاسلام برنجکار، اثبات مرجعیت قرآن را هدف تلاش‌های فکری شهید مطهری دانست و اظهار کرد: ایشان هنگام تضاد مباحث فلسفی و عرفانی با اندیشه اسلامی، قرآن را اصل قرار می‌دهند.

حجت الاسلام برنجکار، اثبات مرجعیت قرآن را هدف تلاش‌های فکری شهید مطهری دانست و اظهار کرد: ایشان هنگام تضاد مباحث فلسفی و عرفانی با اندیشه اسلامی، قرآن را اصل قرار می‌دهند.

حجت الاسلام والمسلمین رضا برنجکار، عضو هیئت علمی پردیس فارابی دانشگاه تهران، در گفت‌وگو با خبرگزاری بین‌المللی قرآن (ایکنا)، در پاسخ به پرسشی درباره رابطه قرآن و علوم در اندیشه شهید مطهری (ره)، اظهار کرد: برخلاف تصور رایجی که گمان می‌شود شهید مطهری، در درجه اول، یک فیلسوف بوده و در کنار آن به قرآن، حدیث و علوم اسلامی به معنای خاص کلمه که شامل مباحث قرآنی و حدیثی می‌شود، می‌پرداختند؛ بنده معتقدم که تخصص و دغدغه اصلی ایشان، فهم معارف قرآن و سنت و تبیین عقلانی و دفاع از آن است.

اثبات مرجعیت قرآن؛ هدف تلاش‌های فکری شهید مطهری (ره)

وی افزود: چیزی که در نوشته‌های شهید مطهری موج می‌زند، این است که ایشان می‌خواهند مرجعیت قرآن و احادیث را در همه علوم و همه زمینه‌های فردی و اجتماعی و علمی که امروزه با عنوان جامعه‌شناسی، روانشناسی و مباحث تاریخی نامیده می‌شود، اثبات کنند و کاملاً مشهود است که هدف شهید مطهری این است که آن اصول و مبانی را از قرآن گرفته و بر اساس این اصول، در علوم مختلف نظر بدهند و به تعبیری می‌توان گفت ایشان می‌خواهند مبانی قرآنی و روایی را در علوم مختلف مبنا قرار دهند.

نگاه به علم در اندیشه‌های قرآنی شهید مطهری

عضو هیئت علمی دانشگاه تهران در پاسخ به پرسشی درباره جایگاه رابطه قرآن و علم در آثار شهید مطهری، اظهار کرد: در کتاب‌هایی همانند «جامعه و تاریخ» و «عدل الهی» که ایشان نوشته‌اند، به طور کامل وارد عرصه‌های مختلف شده‌اند و مباحثی که انسان با آن از جنبه‌های فردی یا اجتماعی درگیر است و برای انسان جای سوال دارد را با نگاه قرآنی و حدیثی پاسخ داده‌اند. حجت الاسلام برنجکار تاکید کرد: اگر مشاهده می‌کنیم که گاهی ظاهر مباحث، فلسفی است، به نظرم، به این دلیل است که ایشان سعی کرده‌اند از تبیین‌های فلسفی و عقلی استفاده کنند؛ وگرنه ایشان اصل مبانی اندیشه خود را از قرآن و احادیث گرفته‌اند و حتی گاهی که احساس می‌کنند مباحث فلسفی یا عرفانی نمی‌تواند پاسخگو باشد یا با مبانی اسلامی سازگار نیست، قرآن را اصل قرار می‌دهند.

تقابل جهان‌بینی دینی و فلسفی در اندیشه شهید مطهری

وی ادامه داد: مثلاً ایشان در کتاب «انسان کامل»، انسان کامل دینی را متفاوت از انسان کامل از نگاه فلسفه و عرفان می‌دانند و احساس می‌کنند که دین، ساحت بالاتری از انسان را مطرح کرده است که در فلسفه و عرفان ما به آن حد مطرح نشده یا بیان، ناقص است. همچنین ایشان در کتاب «مقدمه‌ای بر جهان‌بینی توحیدی» جهان‌بینی دینی را در مقابل جهان‌بینی فلسفی و علمی مطرح می‌کنند.

وی افزود: البته ایشان اشتراکات را هم مطرح می‌کنند و می‌گویند که در جهان‌بینی دینی، از جهان‌بینی فلسفی هم استفاده می‌کنیم، اما استقلال جهان‌بینی دینی و اینکه نسبت به انواع دیگر جهان‌بینی و حتی جهان‌بینی فلسفی، کامل‌تر است را بیان می‌کند. به نظر من انسان، وقتی به ظاهر عبارات شهید مطهری در برخی کتاب‌ها نگاه کند، شاید در برخی موارد به نظر برسد که ایشان مطالب را از فلسفه یا عرفان گرفته‌اند، در حالی که این‌گونه نیست.

استاد مطهری و ابتدای مباحث علمی و فلسفی به قرآن

عضو هیئت علمی دانشگاه تهران تاکید کرد: به نظر من اگر دقت بیشتری در نوشته‌های استاد مطهری داشته باشیم، مشاهده خواهیم کرد که ایشان، اصل مباحث را از قرآن می‌گیرند، جهان‌بینی قرآنی را مد نظر قرار داده‌اند و سعی می‌کنند این مورد را در همه جا سرایت دهند و استفاده کنند؛ البته به این دلیل که ایشان فیلسوف بوده و در فلسفه هم تبحر داشته‌اند، در بیان مطلب از بیان، اصطلاحات و تبیین‌های فلسفی استفاده می‌کنند، اما پشت صحنه قضیه، دین است و به نظرم، ایشان دغدغه دین و قرآن داشته‌اند.

برنجکار در پاسخ به پرسشی درباره هدف شهید مطهری از مبنا قرار دادن قرآن در مباحث علمی و فلسفی خود، اظهار کرد: هدف ایشان، این بوده که معارف قرآنی و روایی را در همه علوم و همه عرصه‌های حیات بشری سرایت دهند و سعی کنند جواب را از قرآن و با ادبیات تاریخی، جامعه‌شناسی، فلسفی و عرفانی بیان کنند؛ اما آنچه در نهایت برای ایشان مهم‌ترین مطلب است، همان دفاع از قرآن و اصل قرار دادن آن در همه عرصه‌ها است.

شهید مطهری، قائل به تعارض علم و دین نیستند

این مدرس حوزه و دانشگاه در پاسخ به پرسشی درباره رابطه علم و دین در اندیشه شهید مطهری، عنوان کرد: ایشان علم و دین

را در مقابل هم نمی‌دانند و قائل به تعارض این دو نیستند؛ بلکه معتقدند که این دو، همانند دو بال هستند که انسان برای پرواز و رسیدن به هدف به آن‌ها نیاز دارد. اگر گاهی گمان می‌کنیم در اندیشه‌های ایشان بین علم و دین، تعارضی وجود دارد این تعارض، ظاهری است و در آن‌جا است که یا ما دین را به درستی نفهمیده‌ایم یا علم به قطعیت نرسیده، بلکه یک حدس علمی و نه قانون علمی است.

برنجکار در پایان عنوان کرد: ایشان معتقد هستند علم، اصول قرآنی را تبیین می‌کند و هرچه علم بیشتر پیشرفت کند، معارف قرآن و سنت، بیشتر اثبات و تبیین شده و توضیح داده می‌شود و در مقابل هم، ما در علم باید از اصول قرآنی، بیشتر استفاده کنیم؛ چرا که علم سکولار نداریم که ارتباطی با دین نداشته باشد و علم و دین با هم دادوستد دارند؛ بدین معنی که در علم می‌توانیم از دین الهام بگیریم و دین هم به وسیله بیانات علمی اثبات و تقویت شده و توضیح داده می‌شود. از نگاه شهید مطهری، علم و دین، هردو برای سعادت انسان لازم هستند و اگر تعارضاتی سطحی هم وجود دارد، می‌توان آن‌ها را برطرف کرد.